

Від покоління до покоління – вдячність визволителям

Подвиг людини на війні – це таємниця, яку не можна до кінця розгадати. Де солдат бере душевні сили, щоб кинутися на амбразуру, своїми грудьми захистити товариша, лягти під палаючий танк. Переконана: сили оті черпаються з патріотизму, безмежної любові до Вітчизни. Саме це на сьогодні є актуальним для підростаючого покоління.

На Сумщині живуть учасники бойових дій, ті, хто визволяв наше місто від німецько-фашистських загарбників. У кожного свій неповторний шлях, та всіх їх об'єднує любов до Батьківщини, до рідного міста, і свою любов вони довели на війні.

Осередком пошуково-дослідницької роботи у Сумській загальноосвітній школі I-III ступенів № 6 є шкільний музей бойової слави Сумсько-Київських дивізій. Цей рік для музею ювілейний – йому виповнюється 30 років. Відзначу роботу, проведену Яценко Діаною Іванівною, саме на період її роботи у музеї належить найвідповідальніший етап: первинний збір інформації, комплектування експозиції. У цій справі їй допомагали наші ветерани-наставники, колишні бійці 167-ї стрілецької дивізії Вдовін Петро Євстафійовича та Єременко Петро Федорович, яких, на жаль, уже немає з нами.

Продовжити роботу учням та учителям школи допомогли ветерани 167-ї стрілецької дивізії Красій Семен Опанасович, Рибець В'ячеслав Григорович, 232-ї – Лукашенко Іван Григорович та ін.; ветерани-наставники – Мінаєв Микола Прохорович, Симоненко Іван Микитович, Іваненко Ганна Миколаївна, Левитська Надія Олександрівна та ін.

Одна з експозицій розповідає про рух опору на Сумщині. Зі світлин на екскурсантів споглядають керівники партизанського руху (Ковпак С.А., Федоров О.Ф.), партизанки Бадаєва М.В., Рахманова М.С., Степанова В.І, учасники підпільної групи «Прапор», яка діяла в Сумах.

Основна частина експозиції присвячена історії дивізій, які звільнили наше місто від фашистських загарбників.

Визволення міст Юхтова, Єлець, Острозька, Старого Оскола, Белгорода, Харкова, Сум, Києва, участь у Корсунь-Шевченківській операції, вигнання з території України фашистських полчищ – все це славні сторінки бойового шляху 340-ї стрілецької дивізії. Сформована 1941 року в Саратовській області, вона пройшла з боями від Лаптево, що під Тулою, до Праги. Серед експонатів – фотокартки командирів дивізії Мартиросяна С.С., Зубарева Й.Є., офіцерів штабу, воїнів, карта-схема бойового шляху дивізії тощо.

На Воронежській землі прийняла бойове хрещення 167-а стрілецька дивізія, сформована взимку 1942 року на території Сухолозьського району Свердловської області. Бійці дивізії брали участь у Білгородсько-Харківській наступальній операції, Житомирсько-Бердичевській, Корсунь-Шевченківській, Проскурівсько-Чернівецькій, Львівсько-Сандомирській наступальних операціях, в ході Східно-Карпатської операції оволоділи Лунковським, Радошицьким і Руським перевалами, звільнили міста і села на

польських і чехословацьких землях. 106-и бійцям цієї дивізії присвоєно звання Героя Радянського Союзу, серед них 9 уродженців Сумщини, про яких є матеріали в музеї (спогади Вдовіна П.Є., фотокартки, література). У музеї зберігаються фотокартки та особисті речі бійців дивізії, спогади про командира дивізії Мельникова І.І., карта-схема бойового шляху дивізії.

У грудні 1941 року в м. Бійськ Алтайського краю розпочала формуватися 453-я, потім перейменована в 232-у, стрілецька дивізія. Дивізія брала участь у Воронежсько-Касторненській операції, у битві на Курській дузі, тримала оборону на Сумщині, брала участь у звільненні України, Молдови, штурмувала Карпати, гнала фашистів з території Румунії, Угорщини, Чехословаччини. Серед 32-ох воїнів Героїв Радянського Союзу дивізії двоє уродженці Сумщини (Р. Шкурко, М.С. Нестеровський), а О. Калінін та І.Вдовидченко удостоєні цього високого звання за подвиги, здійснені на території Сумщини. Серед експонатів музею фотографії керівництва дивізії, особисті речі воїнів, залишки зброї, знайдені на місцях боїв на Сумщині.

340-а, 167-а, 232-а дивізії за визволення міст Суми та Києва були удостоєні почесного найменування «Сумсько-Київських». 340-а дивізія була нагороджена орденами Червоного Прапора та Кутузова II ступеня; 167-а – двома орденами Червоного прапора; 232-а дивізія – орденами Червоного прапора, Леніна, Суворова, Богдана Хмельницького.

Місто Суми також визволяли бійці 491-го окремого мінометного полку, який був сформований у грудні 1942 року в м. Липецьк. Полк брав участь у звільненні населених пунктів Сумщини: м.Миропілля, с.Залізняк, с.Глибне, с.Великий Бобрик, с.Нижня Сироватка, с.Низи, м.Суми. Далі було форсування Дніпра, бої за звільнення Правобережної України, міст Вінниці, Кам'янець-Подільського, Львова, Карпат, Польщі, Чехословаччини. Один зі стендів присвячений історії 491-го окремого Київського Червонопрапорного орденів Невського і Кутузова III ступеня мінометного полку. Серед експонатів – особисті речі бійців, їх фотокартки, спогади, книги, карта-схема бойового шляху.

Серія фотографій допоможе уявити, яким було наше місто в 1943 році після його визволення.

Героям Радянського Союзу, уродженцям Сумщини, присвячений матеріал інших стендів.

На центральному стенді «Слава воїнам-визволителям» розміщені фотокартки ветеранів 232-ї, 167-ї, 340-ї дивізій, які брали участь у визволенні міста Суми і проживають у ньому. Увічненню пам'яті героїв-визволителів Сумщини присвячені матеріали центральної експозиції, яка містить книги, ювілейні нагороди, брошури, особисті речі ветеранів, сувеніри,

У музеї проходять екскурсії, уроки мужності, зустрічі, бесіди, конференції, виховні години. Експонати музею використовуються в навчальному процесі.

У школі діє пошукова група «Факел», група «Екскурсивод». Пошуковці проводять експедиції по місцях бойової слави, зустрічі з ветеранами, за підсумками яких оформлені звіти. Зібрані матеріали

використовуються для оформлення музею, написання книги пам'яті, збірок, робіт на всеукраїнські конкурси тощо.

Уславленню переможців і пам'яті про них присвячені збірки, випущені нашим музеєм. Збірка «Слава воїнам-визволителям» містить матеріал про 33 ветеранів-визволителів міста Суми, які проживали в нашому місті. Збірка «Вони захищали Батьківщину» присвячена 46-ти жінкам-ветеранам Великої Вітчизняної війни, учасницям клубу «Бойові подруги», розповідає про їхній бойовий та трудовий шляхи.

1993 року за ініціативою учнівського та педагогічного колективів школи, за підтримки ветеранів Єременка Петра Федоровича та Героя Радянського Союзу Красія Семена Опанасовича, ветеранів бюро 167-ї стрілецької дивізії, за підтримки громадськості міста було споруджено пам'ятник воїнам Сумсько-Київських дивізій, який установлено на перехресті вул. СКД та Зеленко (автори: архітектор Кобиляков Ю.О., скульптор Люклян Б.Й.).

Робота пошуковців відзначена багатьма грамотами. У конкурсі музеїв міста «Свята спадщина» шкільний музей займає призові місця.

Знайомство з матеріалами музею, спілкування з ветеранами допомагає школярам уявити і зрозуміти те, що відбувалося в ті страшні роки, через що довелося пройти людям, сприяє вихованню у молоді поваги до минулого нашої Батьківщини.

Ми повинні дбати про історичну спадщину, отриману нами від попередників, щоб передати її наступним поколінням.

Сьогодні ми з великою вдячністю і любов'ю вітаємо вас, дорогі ветерани, з 65-річницею Перемоги. Вам ми бажаємо здоров'я, душевного тепла, уваги та турботи близьких. Молоді бажаємо пам'ятати про подвиги минулого, зберегти славні бойові традиції батьків і дідів, робити все, щоб тінь війни ніколи більше не накрила нашу Батьківщину.

Тетяна Калашник, керівник музею бойової слави Сумсько-Київських дивізій Сумської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 6